

บทที่ 6

สรุป และ อภิปรายผล

แม้สังคมไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จะเป็นสังคม สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจลึทธิชธาอยู่เพียงพระองค์เดียวดังเช่นรัชกาล ก่อนๆ แต่ด้วยเงื่อนไขและปัจจัยหลากหลายประการ ทำให้รัชกาลที่ 6 ไม่สามารถที่จะใช้พระราช อำนาจของพระองค์สั่งการทุกอย่างได้เต็มที่ตามพระราชประสงค์ ประชาชนของพระองค์ไม่ เหมือนกับประชาชนของพระมหากษัตริย์รัชกาลก่อน ที่ยึดมั่นและจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับการกระตุ้นให้เกิด ความตื่นตัวทางการเมืองแบบตะวันตก หรือแนวคิดประชาธิปไตยนั่นเอง

แม้ว่าประเทศของเรา ได้ติดต่อกับประเทศตะวันตกมาตั้งแต่ก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ เพราะในสมัยอยุธยา นั้น การติดต่อกับชาวตะวันตกเน้นหนักไปในทางค้าขายเสียมาก แนวความคิดทางการเมืองแบบตะวันตกซึ่งมีลักษณะเสรีนิยมจึงได้เริ่มต้นขยายตัวเข้ามายังประเทศไทยเมื่อ สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนฝังรากลึกทางความคิดอย่างจริงจังในหมู่ ปัญญาชน สมัยรัชกาลที่ 6

ถ้าจะพิจารณาถึงสาเหตุที่กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวด้านความคิดทางการเมืองแบบตะวัน ตกนี้ อาจจะสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ประการแรก การเปิดประเทศติดต่อกับค้าขายกับประเทศตะวันตก ใน พ.ศ. 2398 นับเป็น การเริ่มต้นนโยบาย "เปิดประตูการค้า" ของไทยในยุคใหม่ ไทยได้ยกเลิกระบบผูกขาดการค้า แต่ ได้เริ่มต้นระบบเสมอภาคทางการค้า (ในหมู่ชาติตะวันตกด้วยกันเอง) เริ่มรู้จักเสรีภาพทางการค้า เศรษฐกิจก้าวหน้าขยายตัวมากขึ้นตามลำดับ ชาวต่างประเทศในซีกโลกตะวันตกติดต่อไปมาค้า ขายมากขึ้นทุกขณะ มีผลทำให้ไทยจะต้องปรับตัวปรับความคิดเพื่อให้สามารถสมาคมสอดคล้อง เข้ากันได้กับชาวตะวันตกที่เข้ามาติดต่อ การปรับตัวดังกล่าวทำให้สังคมไทยเริ่มต้นเลียนแบบหรือ เอาอย่างฝรั่งทีละน้อยและมากขึ้นทุกที¹

¹ ณรงค์ พวงพิศ, ประวัติศาสตร์ไทย 3 : ประวัติศาสตร์การปกครองและการเมืองไทย (กรุงเทพฯ มหานคร : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), หน้า 144.

ประการที่สอง ความก้าวหน้าทางสติปัญญาในสังคมไทยเป็นอีกแรงกระตุ้นที่สำคัญซึ่งก่อให้เกิดความคิดทางการเมืองแบบตะวันตก เพราะนับตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ทรงมีนโยบายเริ่มเรียนรู้ศิลปวิทยาการแบบตะวันตก และสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูปการศึกษาภายในประเทศพร้อมกับส่งคนไปศึกษาต่อยังต่างประเทศในซีกโลกตะวันตก จนกลายเป็นผู้นำสมัยใหม่ (Modern Elite)² ความคิดแบบเสรีนิยม ความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ความคิดอย่างมีเหตุผล ตลอดจนความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ก็ติดตามกลุ่มบุคคลที่ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย และ บางคนก็ได้ขยายแนวความคิดเหล่านี้ไปสู่ญาติมิตร และบางคนก็เขียนเป็นบทความลงในหนังสือพิมพ์

ประการที่สาม การนำเอาเทคโนโลยีทางการพิมพ์ และหนังสือพิมพ์เข้ามาทำให้เกิดการผลิตสิ่งพิมพ์ที่รวดเร็วขึ้น และสารที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์มีความเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนั้นเมื่อพิมพ์เป็นจำนวนมากก็ทำให้มีราคาถูกเพียงพอที่ประชาชนทั่วไปสามารถหาซื้อมาได้ นอกจากนั้น สิ่งที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีการพิมพ์ก็คือ “หนังสือพิมพ์” โดยนำมาใช้เป็นสื่อในการฟ้องร้องข้าราชการและเชื้อพระวงศ์เพื่อให้ความทราบถึงพระมหากษัตริย์ ซึ่งโดยปกติการฟ้องร้องจะมีระเบียบขั้นตอนที่ยูกยาก ต่อมาก็มักมีการนำเอาวิทยากรตะวันตกใหม่ๆมารายงานแก่ผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และมีการพัฒนาขึ้นมา นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ก็เป็นสื่อที่ใช้ในการรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั่วโลกว่าประเทศต่างๆนั้นมีการเปลี่ยนแปลง และมีการพัฒนาอย่างไร ทำให้ประชาชนได้รับความรู้ถึงความเคลื่อนไหว อยากมีความเจริญเยี่ยงอารยะประเทศทั้งหลาย³

ประการที่สี่ การได้เห็นและประสบกับความเหลื่อมล้ำในการได้รับการปฏิบัติต่อสามัญชนกับเหล่าข้าราชการ ขุนนาง และเชื้อพระวงศ์ จึงทำให้ปัญญาชนเหล่านั้นได้เห็นถึงความไม่ยุติธรรม ความไม่เสมอภาค และความไม่มีเสรีภาพของประชาชนก็อาจจะทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า ถ้าหากประเทศอยู่ภายใต้การบริหารของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของประเทศจะทำให้เกิดการพัฒนาได้ดีกว่าที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

² ณรงค์ พวงพิศ, ประวัติศาสตร์ไทย 3 : ประวัติศาสตร์การปกครองและการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), หน้า 115.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 115.

สาเหตุต่างๆเหล่านี้เองที่เป็นเงื่อนไขทำให้สถานการณ์รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนในสมัยรัชกาลที่ 6 แตกต่างไปจากสมัยอื่นๆ

เหตุการณ์สำคัญ เหตุการณ์หนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าประชาชนไม่ได้ยึดมั่นและศรัทธาสถาบันกษัตริย์ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เช่นอดีต คือ เหตุการณ์กบฏ ร.ศ.130 ร.ต.เนตร พูนวิวัฒน์ หนึ่งในกลุ่มกบฏ ร.ศ. 130 ได้เขียนหนังสือชื่อ “นายทหารหนุ่มเริ่มคิดปฏิวัติ” เพื่อแสดงให้เห็นถึงที่มาและสาเหตุของการก่อการกบฏในครั้งนี้ว่า

“อันบรรดามูลเหตุที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นแต่เพียงดินชนวนก้อนหนึ่งเท่านั้นเองสาเหตุสำคัญยิ่งของความคิดปฏิวัติอยู่ที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะให้ชาติของตนเข้าถึงสมัยแห่งความเจริญก้าวหน้าของโลกทุกด้าน จึงจำเป็นต้องเป็นหน้าที่ของคนไทยเท่านั้นที่จะคิดชำระสะสางความเสื่อมสลายของชาติสังคม ผดุงความมั่งคั่งสมบูรณ์พูนสุขของปวงชนคนไทยและแก้ไขการปกครองให้เกิดแต่ตราฐมของ ผู้ที่เป็นเจ้าของประเทศชาติร่วมกัน โดยเฉพาะสิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือเรื่องเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งสมัยนั้นเรียกแยกกันว่า การอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ยังหาได้ดำเนินการไปเยี่ยงอารยประเทศไม่ อย่างน้อยก็เยี่ยงประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเคยเดินคู่กันมาทั่วทุกกับประเทศไทย สมัยที่เปิดเมืองท่า แต่ครั้งญี่ปุ่นเปลี่ยนระบอบปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้กฎหมายแล้วมีช้ำมานานเท่าใดนัก ความเจริญก้าวหน้าก็วิ่งเข้ามาหาประชาชาติของเขาอย่างรวดเร็ว จนเกินหน้าประเทศไทยอย่างไกลลิบ ทั้งนี้ก็เนื่องจากเขาปลูกพลเมืองของเขาให้รักชาติ ฉลาดหลักแหลมและมั่นในวัฒนธรรมอันดีงาม ส่วนกำลังเงินงบประมาณของชาติที่เคยฟุ่มเฟือยก็รวบรวมสะสมด้วยความสุจริตเที่ยงธรรมและด้วยความประหยัดจากการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ชั่วไม่กี่ปีญี่ปุ่นก็มีการค้าไปทั่วโลกจากผลผลิตแห่งโรงงานอุตสาหกรรมของตนเอง มีคมนาคมทั้งทางน้ำและทางบกภายในประเทศและนอกประเทศอย่างกว้างขวาง และแผ่อิทธิพลทาง

การเมือง การทหาร การสังคมและวัฒนธรรมไปทั่วสากลพิภพอีกด้วย

แต่ส่วนไทยเราสิ ยังล้าหลังอย่างน่าเวทนา ยากที่จะหยิบยกภาวะได้อันเป็นความเจริญก้าวหน้า มาเทียบเคียงให้ขึ้นออกซิ้นใจได้ มีหน้าซ้ำเหตุการณ์ภายในบ้านเมืองค่อนข้างยุ่งเหยิงไม่เป็นลำดับเป็นสันถึงกับขาดความพึงพอใจจากพลเมืองผู้เป็นเจ้าของประเทศเสียอีกด้วย เพราะอำนาจจากการปกครองประเทศชาติได้ตกอยู่ในอุ้งมือของคนๆเดียว ผิดสุภษิตที่ว่า "สองห้วย่อมดีกว่าห้วยเดียว"

แต่ถึงกบฏ ร.ศ.130 จะไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม แต่ความคิดในเรื่องประชาธิปไตยและการเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยที่กษัตริย์อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญก็ยังมีอยู่ ซึ่งในขั้นนี้จะมีเพียงแค่ "กลุ่มข้าราชการ" เท่านั้น แต่แนวความคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองจะแทรกซึมเข้ามายัง "กลุ่มราษฎรสามัญ" หรือ "ประชาชน" ธรรมดาอีกด้วย

บุคคลในกลุ่มนี้เมื่อมีความคิดในทางการเมืองสมัยใหม่ก็จะเสนอความคิดเห็นของตนผ่านหน้าหนังสือพิมพ์

จากการวิจัย "การวิเคราะห์ความขัดแย้งทางความคิดเห็นเกี่ยวกับ สิทธิหน้าที่ เสรีภาพ และทิศทางการเมืองไทย ระหว่างนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชนในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6" พบว่า บทแสดงความคิดเห็นของนามปากกานักหนังสือพิมพ์ที่ทำการศึกษา ประกอบไปด้วย

ตารางสรุปบทแสดงความคิดเห็น

ตารางที่ 1

นามปากกาของ นักหนังสือพิมพ์	บทแสดงความคิดเห็น เห็นเกี่ยวกับสิทธิ	บทแสดงความคิดเห็น เห็นเกี่ยวกับ หน้าที่	บทแสดงความคิดเห็น เห็นเกี่ยวกับ เสรีภาพ	บทแสดงความคิดเห็น เห็นเกี่ยวกับทิศ ทางการเมืองไทย
อัศวพานุ		<ul style="list-style-type: none"> • หลัก ก ข ของหนังสือพิมพ์ • ดี ว อ ย่ า สำหรับนักพูด • เมืองไทยจึงตื่นเกิด 	<ul style="list-style-type: none"> • ลัทธิเอาอย่าง • ความเป็นชาติโดยแท้ 	<ul style="list-style-type: none"> • รายงานการประชุมสภาลิเมนต์สยาม • จุดหมายเหตุรายวันส่วนพระองค์ • อันตรายแห่งความเข้าใจผิด
รวม	-	3	2	3

ตารางที่ 2

นามปากกาของ นักหนังสือพิมพ์	บทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิ	บทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ หน้าที่	บทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ เสรีภาพ	บทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศ ทางการเมืองไทย
น.ม.ส.		<ul style="list-style-type: none"> ● หน้า ๑ 5 ประมวลสาร รายวัน ● หลัก และ ธัมมะแห่ง หนังสือข่าว (7 ตอน) 		<ul style="list-style-type: none"> ● หน้า ๑ 5 ประมวลสาร รายวัน (3 บท) ● สารกถาว่า ด้วยประชา ธิปไตย ● สัมภาษณ์ยกถา ในเรื่องปาติ เมนต์ ● บทความใน "ทวีปัญญา"
รวม	-	8	-	6

ตารางที่ 3

นามปากกาของ นักหนังสือพิมพ์	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับสิทธิ	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับ หน้าที่	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับ เสรีภาพ	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับทิศ ทางการเมืองไทย
เชียวสุดเส็ง (ผดุง, บาท บุญชร, โน้มัย เสตว์)	<ul style="list-style-type: none"> ● การศึกษา ● นวัตกรรมของใคร ● ทำไมจึงต้อง ร้อนตัว ● ความเห็นและ สิทธิของบุคคล ● ไทยกับจีน ● ความเห็น เอกชนว่าด้วย ประเทศรีบับ ลีกควรต้อง หาวิธีการตั้ง ราชทูตประจำ กรุงสยาม ● เรื่องพุดง่าย ● จีนจังกงแซ ตักเต็อนพวก จีนในสยามให้ มีความรักบ้าน เมือง 	<ul style="list-style-type: none"> ● ความเห็นและ สิทธิของบุคคล ● "คำนำ" ผดุง วิทยา ● ขอเลิกกันเสีย เถิด ● หนังสือพิมพ์ ไม่ใช่กระบอก เสียงดอกเนื้อ 		<ul style="list-style-type: none"> ● เอกสารกอง จดหมายเหตุ ● การปกครอง ในประเทศจีน
รวม	8	4	-	2

ตารางที่ 4

นามปากกาของ นักหนังสือพิมพ์	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับสิทธิ	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับ หน้าที่	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับ เสรีภาพ	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับทิศ ทางการเมืองไทย
นาคราช	ความเห็นเอกชน 2 บท	ความเห็นเอกชน 2 บท	ความเห็นเอกชน 6 บท	ความเห็นเอกชน 5 บท
รวม	2	2	6	5

ตารางที่ 5

นามปากกาของ นักหนังสือพิมพ์	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับสิทธิ	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับ หน้าที่	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับ เสรีภาพ	บทแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับทิศ ทางการเมืองไทย
โคนันทวิศาล	ล้อติดโคลน 4 บท	ล้อติดโคลน 4 บท	ล้อติดโคลน 4 บท	ล้อติดโคลน 4 บท
รวม	4	4	4	4

ตารางที่ 6

นามปากกาของ นักหนังสือพิมพ์	บทแสดงความคิดเห็น เห็นเกี่ยวกับสิทธิ	บทแสดงความคิดเห็น เห็นเกี่ยวกับ หน้าที่	บทแสดงความคิดเห็น เห็นเกี่ยวกับ เสรีภาพ	บทแสดงความคิดเห็น เห็นเกี่ยวกับทิศ ทางการเมืองไทย
นายกรรมากร และ กรรมาพล	<ul style="list-style-type: none"> ● กรรมากร 3 ตอน ● คอลัมน์ สิทธิ ของกรรมากร ● คอลัมน์ แดง กจบรรณาธิ การ ● คอลัมน์ พวก เราควรดำรง 	<ul style="list-style-type: none"> ● กรรมากร 2 ตอน ● หนังสือพิมพ์ ดวงโลก ● สิบเลือดชาติ ● วงของหนังสือ พิมพ์ 		<ul style="list-style-type: none"> ● สิบเลือดชาติ ● สมัยอำมาตย์ ● นานากรรม 2 ตอน ● คอลัมน์ พวก เราควรดำรง
รวม	6	5	-	5

จากตารางดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า

1. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์บทความเกี่ยวกับทิศทางการเมืองไทยมากที่สุด โดยพระองค์ทรงเน้นให้รักษาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไว้
2. กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงนิพนธ์บทความเกี่ยวกับหน้าที่หนังสือพิมพ์มากที่สุด โดยทรงเน้นให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่หนังสือพิมพ์ที่ถูกต้องตามแนวทางเสรีนิยม
3. นายเขียวสุดเส็ง เขียนบทความเกี่ยวกับสิทธิมากที่สุด โดยจะใช้สิทธิในการเสนอข่าวเน้นเรียกร้องให้คนจีนช่วยเหลือประเทศจีน
4. นาคราช เขียนบทความเกี่ยวกับทิศทางการเมืองไทยมากที่สุด โดยต้องการให้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย
5. โคนันทวิศาล เขียนบทความเกี่ยวกับสิทธิ โดยเรียกร้องสิทธิในการเสนอข่าวสารมากที่สุด
6. นายกรรมากร และกรรมาพล เขียนบทความเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่กลุ่มกรรมากรควรได้รับมากที่สุด

บทความตามหน้าหนังสือพิมพ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีลักษณะเสนอแนะ สั่งสอน ตลอดจนชี้แนะแนวทางใหม่ๆ แก่ชนชั้นปกครองอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และอย่างที่ไม่คาดคิดว่าจะมีบุคคลใดกล้าหาญพอที่จะทำเช่นนั้นได้ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กล่าวคือ เรียกร้องให้มีการปกครองโดยระบบรัฐสภาเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง⁴ ซึ่งในอีกความหมายหนึ่งก็คือการเรียกร้องให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมอบอำนาจในการปกครองประเทศของพระองค์ให้กับประชาชน

ท่าทีที่แข็งกร้าวและเอาจริงเอาจังของ “กลุ่มข้าราชการและประชาชน” ที่ผันตนเองมาเป็น “นักหนังสือพิมพ์” ด้วยความตั้งใจที่จะใช้ “หนังสือพิมพ์” เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิดของตน ทำให้รัชกาลที่ 6 และพระบรมวงศานุวงศ์ รวมทั้งข้าราชการบริพารที่จงรักภักดีหันมาให้ความสนใจและตระหนักถึงอิทธิพลของบรรดา “นักหนังสือพิมพ์” เหล่านี้เป็นอย่างมาก

เมื่อวิเคราะห์ถึงที่มาของความขัดแย้งระหว่างนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชนแล้ว เราจะพบว่า ประเด็นหลักและสำคัญที่สุดก็คือ ความคิดเห็นที่มีต่อทิศทางการเมืองไทยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

- นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนมองว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบการปกครองที่ทำให้ประเทศชาติล้าหลัง ถึงแก่เวลาที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ตามชาติตะวันตกซึ่งเจริญรุดหน้าไปก่อนแล้ว
- นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลมองว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับประเทศไทยในขณะนั้น ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่สามารถปฏิบัติได้ผลจริงกับประเทศที่มีประชาชนเข้าใจและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งประชาชนชาวไทยในขณะนั้นยังไม่มีลักษณะเช่นนี้

นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนเขียนบทความแสดงความเห็นทั้งเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยและโจมตีการปกครองของรัฐบาลอย่างรุนแรงและต่อเนื่องโดยนำคำว่า “สิทธิหน้าที่เสรีภาพ” ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของระบอบประชาธิปไตยมาอ้าง ในขณะที่นักหนังสือพิมพ์ฝ่าย

⁴ พงษ์ภิญโญ เอี่ยมธรรม, บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (2475-2488) หน้า 31 อ้างถึงใน ณรงค์ พงษ์พิศ, ประวัติศาสตร์ไทย 3 : ประวัติศาสตร์การปกครองและการเมืองไทย. (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), หน้า 119.

รัฐบาลก็ตอบโต้กลับไปว่าลักษณะการกระทำเช่นนี้ไม่ได้แสดงถึงความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในแนวคิด สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ตามที่ทิวอดอ้าง การนำแนวคิด สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ มาเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการเมือง และความไม่เข้าใจที่ลึกซึ้งเพียงพอของนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนนี้เองที่ได้กลายมาเป็นประเด็นโต้แย้งระหว่างนักหนังสือพิมพ์ทั้งสองฝ่ายนอกจากประเด็นทัศนคติที่มีต่อทิศทางทางการเมืองไทย ดังได้กล่าวมาข้างต้น

เมื่อมาพิจารณาดูแนวคิดประชาธิปไตย ซึ่งมีความเชื่อและศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้เหตุผล มีการมองโลกในแง่ดี และสนับสนุนเสรีภาพทางการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นแล้ว ก็ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าเหตุใดนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนซึ่งมีความรู้สึกไม่พอใจกับสภาพสังคมที่ไม่เท่าเทียมและปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของสมบูรณาญาสิทธิราชย์จะนิยมชมชอบแนวทางประชาธิปไตย พื้นฐานแนวคิดประชาธิปไตยซึ่งแตกต่างจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างสิ้นเชิงนี้เองที่ทำให้กลุ่มปัญญาชนเหล่านี้ลุกขึ้นมาเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงปกครอง

พื้นฐานสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตย มีลักษณะ ดังนี้

1.การมีศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ ในสติปัญญา การรู้จักใช้หลักเหตุผลการยึดหลักเหตุผลด้วยวิธีการทดสอบค้นหาตามแบบวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการมองมนุษย์ในแง่ดีว่าสามารถร่วมมือกันทำงานเพื่อความสุขส่วนรวม ได้ความคิดในเรื่องเหตุผลนี้มาจากข้อคิดเห็นของ John Locke ที่ว่า ความรู้ทั้งหลายทั้งปวงของคนเราได้มาจากประสบการณ์ ในโลกนี้ไม่มี "ความจริง" อันเดียวที่เป็นสัมบูรณ์แบบ (Absolute Truth) แต่สิ่งที่เราเรียกว่า "ความจริง" นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ มีลักษณะชั่วคราวและขึ้นอยู่กับการตรวจสอบดูว่าเป็นจริงหรือไม่ มิใช่ยึดมั่นอยู่ว่าเป็นความจริงตลอดกาลโดยไม่ตั้งข้อสงสัย

2.ความเชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ จากความคิดที่ว่ามนุษย์รู้จักใช้เหตุผลและการค้นหาสิ่งที่พึงปรารถนาในการใช้ชีวิตร่วมกันโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนอาศัยการพิจารณาตามหลักเหตุผลนี้ ทำให้เกิดความเชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ ความเป็นอิสระหมายถึงความสามารถที่จะเลือกใช้ชีวิต กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ด้วยตนเอง โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจบังคับของบุคคลอื่น เนื่องจากมนุษย์มีความสามารถที่จะใช้เหตุผลในการเลือกตัดสินใจตกลงใจนี้ ย่อมหมายถึงการที่ทำให้คนเราต้องผูกพันรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำลงไปแล้วด้วย

วิธีการหาข้อเท็จจริงโดยถือหลักการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดการสนับสนุนที่จะยอมให้คนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่กำลังพิจารณาอยู่ เสนอข้อเท็จจริง เหตุผล และความคิดเห็น ส่วนตัวอย่างเดิมที่ก่อนที่จะมีการร่วมกันตัดสินใจในปัญหานั้นๆ จากหลักข้อนี้ จึงเกิดความคิดที่สนับสนุนเสรีภาพทางด้านต่างๆ เช่น เสรีภาพในการเลือกใช้ชีวิต เสรีภาพทางการแสดงความคิดเห็น ทางการพูด การพิมพ์ โฆษณาเผยแพร่ การประชุม การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสมาคม

3. การยอมรับให้ความเท่าเทียมกันของคน ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคนี้ไม่ได้หมายถึงความเท่าเทียมกันทางสติปัญญา หรือกายภาพแต่เป็นความเสมอภาคตามกฎหมายและทางการเมือง คนทุกคนควรได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ควรมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองและโอกาสต่างๆที่จะใช้ชีวิตในสังคมอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ กำเนิด เพศ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ¹ สังคม ความเสมอภาคนี้หมายถึงการได้รับโอกาสในการแสวงหาการศึกษาการทำงานที่เท่าเทียมกันด้วย

4. อำนาจอสูสุดในการปกครอง ในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของสังคมอยู่ที่ปวงชน มาจากปวงชน (Popular Sovereignty) เมื่อมีการเสนอความคิดที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนยอมจะมีความหมายว่าประชาชนก็คือรัฐนั่นเอง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องตัดสินใจปัญหาทุกๆเรื่องโดยตรง แต่มีการมอบอำนาจให้กับตัวแทน เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์การของรัฐ

5. อำนาจอันชอบธรรมในการปกครองของรัฐบาลเกิดจากความยินยอม (Consent) ของประชาชนแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพของมนุษย์ การปกป้องสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ โดยรัฐบาลที่มาจากความยินยอมของคนในสังคม เพื่อดำเนินการปกครองตามจุดมุ่งหมายอย่างเดียว คือ การคุ้มครองสิทธิด้านต่างๆที่คนมีมาแต่เดิมก่อนที่จะเข้ามายอมอยู่ ใต้อำนาจการปกครองนี้มีที่มาจากทฤษฎีว่าด้วยกฎธรรมชาติ (Natural Law)

อำนาจทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากการให้ความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครอง การให้ความยินยอมเท่ากับเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับกำลัง (Force) หรืออำนาจ (Power) อำนาจอันชอบธรรม (Authority) จึงเป็นสิทธิที่จะออกคำสั่งและสิทธิที่จะได้รับการเชื่อฟังด้วยซึ่งต่างกับอำนาจ (Power) ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะบังคับให้ยอมทำตามไม่ว่าจะด้วยวิธีการใช้กำลังหรือชูว่าจะใช้กำลังเป็นการยอมทำตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีทางเลือกและ

โดยไม่สมัครใจ แต่การได้รับความยินยอมจากผู้อยู่ใต้ปกครองเท่ากับการเพิ่มสิทธิให้กับผู้ปกครองที่จะออกคำสั่ง

6. สิทธิในการคัดค้านและล้มล้างรัฐบาล (The Right to Dissent, The Right to Revolt) เนื่องจากรัฐเป็นเพียงอุปกรณ์ที่ช่วยให้คนในสังคมบรรลุถึงความสุขสมบูรณ์และรัฐอยู่ได้ก็โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองชีวิตทรัพย์สิน เพื่อช่วยให้คนสามารถแสวงหาความสุขได้ ดังนั้นประชาชนจึงมีสิทธิเต็มที่ในการต่อต้านรัฐบาลที่ไม่ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว เมื่อใดที่ผู้ปกครองละเลยหรือไม่สามารถที่จะช่วยรักษาหรือส่งเสริมสิทธิต่างๆของคนในสังคมก็เท่ากับว่ารัฐบาลหรือผู้ปกครองนั้นไม่ได้ทำหน้าที่อันควร เมื่อนั้นประชาชนย่อมมีสิทธิหรือเรียกได้ว่าเป็นหน้าที่ที่เดียว ที่จะล้มล้างเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองเสียใหม่

แนวคิดประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้นก็ได้ก่อให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่แตกต่างจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ดังนี้

1. แนวความคิดประชาธิปไตยที่ว่ามนุษย์มีความสามารถ มีสติปัญญารู้จักใช้เหตุผลทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการที่ใช้หลักการประชุมปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ให้ความสำคัญแก่ความคิดที่แตกต่างกัน มีการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมกันคิดร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่เสียก่อน แล้วจึงหาข้อยุติ ดังนั้น สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น คณะรัฐมนตรี และรัฐสภา จึงใช้วิธีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางเพื่อหาข้อยุติ

2. แนวความคิดประชาธิปไตยที่เชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ ทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่มีการวางขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของรัฐบาลโดยกำหนดไว้ในรายละเอียดว่ามีสิ่งใดบ้างที่รัฐบาลจะทำได้

3. แนวความคิดประชาธิปไตยที่เน้นความเท่าเทียมกันของคน ก่อให้เกิดการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่บุคคลอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ การให้สิทธิทางการเมืองโดยไม่จำกัด

4. แนวความคิดประชาธิปไตยที่ว่าอำนาจอันชอบธรรมทางการเมืองการปกครองเกิดจากการให้ความยินยอมของประชาชน ก่อให้เกิดรูปแบบและวิธีการในการปกครองโดยมีสิทธิทั่วไปในการเลือกตั้ง ดังนั้นรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยจึงต้องเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

5. แนวความคิดประชาธิปไตยที่ว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนนั้น นอกจากจะมีการจัดการปกครองโดยให้ประชาชนเลือกผู้แทนเข้ามาโดยตรงแล้ว ยังมีการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจต่างๆที่สถาบันทางการเมือง การปกครองมีอยู่ด้วย คือหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) เพื่อถ่วงดุลย์ตรวจสอบซึ่งกันและกัน การที่รัฐบาลดำรงอยู่เสมอว่าจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อประชาชนด้วยการให้ความสำคัญแก่ข้อเรียกร้องตามความต้องการของประชาชน รับฟังความคิดเห็น และประสามติเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายและการบริหารงานของรัฐบาล วิธีการที่นำมาใช้เพื่อย้าว่าประชาชนมีอำนาจสูงสุดนี้

6. แนวความคิดประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะคัดค้านไม่เห็นด้วย และการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลก่อให้เกิดรูปการปกครองที่ให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นคัดค้านนโยบายและการปฏิบัติงานของรัฐบาล เช่น การให้โอกาสฝ่ายค้านเรียกร้องความสนับสนุนจากประชาชนให้เปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือ การเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนมีความเป็นอิสระที่จะวิจารณ์รัฐบาลโดยไม่ถูกคุกคามข่มขู่ การเคารพและรักษาสหสิทธิเสรีภาพของฝ่ายข้างน้อย (Minority Rights)

จากทั้งแนวคิดและรูปแบบของ “ระบอบประชาธิปไตย” ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า

- รัฐบาลในรัฐประชาธิปไตยจะไม่ผิดอะไรไปจากผู้รับใช้ประชาชนส่วนรวม มีหน้าที่นำเอากฎหมายที่ประชาชนส่วนรวมได้เห็นพ้องต้องกันไปปฏิบัติเท่านั้น⁵
- ทุกคนมีความเสมอภาคกัน ระบบศักดินาจบสิ้นลง จึงหมายความว่า “อำนาจ” ที่เคยอยู่ในมือของพระมหากษัตริย์มาก่อนจะต้องเปลี่ยนไปอยู่กับชนชั้นที่เคยถูกปกครอง ซึ่งสิ่งนี้เองเป็นเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่สามารถที่จะทรงยอมรับได้

⁵ ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2533), หน้า 14

การต่อสู้เพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงของนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนโดยใช้ "เสรีภาพ" มาเป็นอาวุธนั้น จึงได้ถูกโจมตีอย่างหนักจากฝ่ายรัฐบาลโดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนำแนวคิด "ความมั่นคงของชาติ" มาเป็นอาวุธ พระองค์ทรงใช้ "หนังสือพิมพ์" สื่อสารและตอกย้ำความคิดเรื่อง "ชาติ" ให้เกิดขึ้นกับข้าราชการและประชาชน ด้วยทรงหวังว่าจะเป็นกำลังต่อต้านแนวคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองตามแนวทางตะวันตกของนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนได้ บทความทางการเมืองบทความแล้วบทความเล่าของรัชกาลที่ 6 จึงล้วนแต่สอดแทรกและปลูกฝังให้ประชาชนยึดมั่นและรักษาความเป็นไทย ทรงในศักดิ์ศรี ไม่พึ่งพาและไม่ล่อลวงเลียนแบบต่างชาติ

ดังนั้น จากข้อสันนิษฐานเบื้องต้นข้อหนึ่ง ซึ่งตั้งไว้ว่าจะมีความขัดแย้งระหว่างนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายประชาชนในการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ และทิศทางการเมืองไทยนั้น จึงเป็นข้อสันนิษฐานที่ถูกต้อง

แม้ว่า นักหนังสือพิมพ์ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันว่าแนวคิด สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพตามหลักการเสรีนิยมประชาธิปไตยจะเป็นหลักการที่ดี แต่ความขัดแย้งระหว่างนักหนังสือพิมพ์ทั้งสองฝ่ายในการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งนี้ คือ มุมมอง และเป้าหมายที่แตกต่างกันของนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายประชาชนที่มีต่อ สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ และทิศทางการเมืองไทย กล่าวคือ นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนมุ่งใช้แนวคิด สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ อย่างเต็มที่ตามความเข้าใจของตน เพื่อเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในขณะที่นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลมุ่งให้นักหนังสือพิมพ์ใช้สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ของตนอย่างเต็มที่ภายในขอบเขตที่ฝ่ายรัฐบาลสามารถยอมรับได้ เพื่อเรียนรู้และทราบความเคลื่อนไหวทางความคิด โดยเฉพาะด้านการเมืองของหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนกลุ่มหนึ่ง เพื่อที่ฝ่ายรัฐบาลจะได้สามารถควบคุมและป้องกันเหตุอันอาจจะเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดทางการเมืองแตกต่างจากฝ่ายรัฐบาล

ส่วนข้อสอง ซึ่งตั้งไว้ว่าถ้าแยกตัวแปรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแนวคิดทางการเมืองหนังสือพิมพ์ ได้แก่ สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ กับกลุ่มการเมืองการปกครอง ได้แก่ ทิศทางการเมืองไทย ตัวแปรทั้ง 2 กลุ่มนี้อาจไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ นักหนังสือพิมพ์ที่เห็นพ้องกับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ อาจไม่เห็นพ้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ก็เป็นข้อสันนิษฐานที่ถูกต้องเช่นกัน กล่าวคือ แม้วาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ซึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาล จะ

ไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบบอื่น แต่ทั้งสองพระองค์ก็ทรงเห็นพ้องว่า แนวคิด สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพนั้น เป็นแนวคิดที่ดี ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชนเกี่ยวกับแนวคิดนี้ คือ การที่นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนนำแนวคิด สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ มาเกี่ยวข้องกับแนวคิดการเมือง การปกครอง โดยนำมาใช้เป็นเครื่องมือเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งเป็นเรื่องที่ฝ่ายรัฐบาลรับไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งทางความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ และทิศทางการเมืองไทย ระหว่างนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชน ที่เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เป็นเพียงหนึ่งในหลายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของประชาชนที่จะแบ่งอำนาจจากสถาบันกษัตริย์มาเป็นของตน และในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามของกษัตริย์ที่จะยึดอำนาจไว้ การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นเพียงแค่ “การเปลี่ยนที่อยู่ของอำนาจ” สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ หรือแม้กระทั่งความมั่นคงของชาติ เป็นเพียงแค่ข้ออ้างหรือ เครื่องมือที่จะให้ได้มาซึ่งอำนาจของแต่ละฝ่าย และถึงแม้ว่าในปัจจุบันประเทศของเราได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเรียบร้อยแล้ว แต่ลักษณะของการแย่งอำนาจระหว่างฝ่ายต่างๆยังคงปรากฏอยู่ จะแตกต่างกันก็เพียงแค่เครื่องมือและผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์เท่านั้น

การศึกษาประวัติศาสตร์ทางความคิด ความขัดแย้งในสังคมไทยชั้นนี้ ทำให้เห็นข้อเท็จจริงบางประการว่าระยะหัวเลี้ยวหัวต่อซึ่งเป็นระยะแห่งการปูพื้นฐานประชาธิปไตยนั้น เป็นช่วงแห่งความยุ่งยากสับสน ปัญหาสำคัญที่รัฐบาลในระบบใหม่ต้องเผชิญ คือ ความแตกแยกในหมู่ประชาชนซึ่งแบ่งแยกออกเป็นฝ่ายนิยมกษัตริย์ ซึ่งเป็นฝ่ายเสียผลประโยชน์และเกียรติภูมิ และฝ่ายนิยมระบอบใหม่ซึ่งประกอบไปด้วยคนหลายประเภท นับตั้งแต่ผู้ต้องการเห็นความก้าวหน้าของบ้านเมืองไปจนถึงผู้ต้องการผลประโยชน์ส่วนตัว

ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การปกครองประเทศ และการจัดองค์กรเพื่อให้การบริหารบ้านเมืองเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพตามระบอบประชาธิปไตยยังเป็นของใหม่ และค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อนสำหรับคนไทย ซึ่งเคยชินอยู่แต่กับการทำงานตามคำสั่งอันเป็นลักษณะของระบอบเจ้าขุนมูลนายแบบเก่า

ปัญหาทั้งสองนี้ทำให้มีความยากลำบาก ในการที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เป็นที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่ายได้ บรรยากาศทางการเมืองโดยทั่วไปในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อจึงเป็นการต่อสู้ระหว่างฝ่ายนิยมระบอบเก่า และฝ่ายนิยมระบอบใหม่เสียมากกว่าอย่างอื่น สถานการณ์ทางการเมืองดังกล่าวมีผลให้รัฐบาลคำนึงถึงเสถียรภาพของตนมากกว่าการพัฒนาทางการเมืองอย่างจริงจัง และทำให้ผู้นำของประเทศได้ใช้เป็นข้ออ้างในอันที่จะลดทอนเสรีภาพบางประการของประชาชนว่าเป็นไปเพื่อรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ ช่วงเวลานี้จึงมิได้เป็นช่วงที่มีความพยายามในการพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยมากนัก อันมีผลให้ประเทศไทยขาดรากฐานทางประชาธิปไตยที่มั่นคงและการพัฒนาทางการเมืองของไทยต้องอยู่ในสภาพ “ล้มลุกคลุกคลาน” ตลอดมา⁶

สิ่งสำคัญที่ค้นพบภายหลังการทำงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ปัจจัยเรื่อง “การยื้อแย่งอำนาจ” เราต้องทำความเข้าใจว่า ครั้งหนึ่งในช่วงยุคของความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยนั้น รัฐบาลกับประชาชนมีความเห็นที่ขัดแย้งกันในประเด็นหลัก คือ “ที่อยู่ของอำนาจในการบริหารและปกครอง” ฝ่ายรัฐบาลก็มุ่งหวังที่จะครอบครองอำนาจในการปกครองไว้กับตนให้มากที่สุดและยาวนานที่สุด ส่วนฝ่ายประชาชนก็มุ่งหวังที่จะลดทอนอำนาจของฝ่ายรัฐบาลโดยเรียกร้องให้ทุกคนได้รับสิทธิเสรีภาพ และมีความเสมอภาคกัน

การต่อสู้ทางความคิดเช่นนี้ยังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบันที่แม้จะเปลี่ยนแปลงเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ฝ่ายประชาชนในอดีตต่างตั้งความหวังไว้ว่าจะสามารถแก้ไขสภาพความเหลื่อมล้ำที่ตนประสบอยู่ให้หมดไปได้ แต่ในความเป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น ประชาชนยังคงต้องต่อสู้และเรียกร้องความเสมอภาค แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองแล้ว

การปฏิรูปการปกครองโดยมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เน้น สิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการต่อสู้ของฝ่ายประชาชน แต่เชื่อแน่ว่า “การปฏิรูปการปกครอง” ในครั้งนี้จะไม่ไขว่จุดสิ้นสุดของความขัดแย้ง และการยื้อแย่งอำนาจระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชนอย่างแน่นอน

⁶ พงษ์ภิญโญ เอี่ยมธรรม, บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (2475-2488) (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2520), หน้า 37-38.

เราจะยังคงพบเห็นเหตุการณ์อีกหลายเหตุการณ์ที่จะเป็นตัวอย่างของการช่วงชิงอำนาจ ดังเช่น เหตุการณ์ความขัดแย้งทางความคิดเห็นเกี่ยวกับ สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ และทิศทางการ เมืองไทย ระหว่างนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชนในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารชั้นต้น ซึ่งได้แก่บท แสดงความคิดเห็นของนักหนังสือพิมพ์ทั้ง 6 ท่านดังกล่าว อุปสรรคสำคัญที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัญหา เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเอกสารชั้นต้นดังกล่าวจะเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นในช่วง พ.ศ.2453-2468 โดยประมาณ ซึ่งทางหอสมุดแห่งชาติสามารถเก็บรวบรวมได้เพียงส่วนหนึ่งในรูปแบบไมโครฟิล์ม ในบางช่วงของบทความอาจชำรุดหรือสูญหายไป ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อีกสารชั้นรองมาประกอบการอ้างอิงแทน

นอกจากนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้พบข้อเสนอแนะบางประการที่สามารถจะนำไปใช้ ในงานวิจัยชิ้นต่อไป ได้แก่

1. การศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งในการใช้หนังสือพิมพ์ปลุกฝังความคิดทางการเมืองแก่ ประชาชนชาวยุโรประหว่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่าย ประชาชน

2. การศึกษานักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า อยู่หัว รัชกาลที่ 6 อีกหลายท่านที่มีแนวคิดและมุมมองต่อสังคมไทยที่น่าสนใจ เช่น ทุนดำ นาย หลุย ศิริวัตร และ เทียนวรรณ เป็นต้น

3. การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการวางการหนังสือพิมพ์ไทยภายใต้บรรยากาศทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ 6 กับ วงการหนังสือพิมพ์ไทยภายใต้บรรยากาศทาง การเมืองแบบประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ 7